MONUMENTENBUREAU ARUBA

Rondleiding Monumenten

Mei 2003

Te bezichtigen

- J.G. Emandstraat #51
- Schelpstraat #36-38
- Weststraat Z/N
- Wilhelminastraat #8/ Zoutmanstraat 13/15

21 Mei 2003

Monumentenbureau Aruba

Inhoud

J.G. Emanstraat# 51 Het Gerechtsgebouw 4

Schelpstraat #36-#38 6

Weststraat Z/N 8

Wilhelminastraat #8 9

Zoutmanstraat #13/#15 Hotel Colombia 11

Het Eloy Arends Complex 13

J. G. Emanstraat #51 Gerechtsgebouw

Op 3 maart 1936 werd dit toenmalige nieuwe BESTUURSGEBOUW geopend. Het geldt als het derde bestuursgebouw van Aruba, na het gezaghebbershuis en het landskantorengebouw aan de Zoutmanstraat. Het gebouw is nagenoeg oost-west georiënteerd. In maart 1934 bleek het landskantorengebouw het gezaghebberskantoor niet meer te kunnen huisvesten. Van maart 1934 tot eind februari 1936 zetelde de eerste magistraat van het eiland in de winkel van B.J. (Brenchi) Arends. Ook het in 1936 geopende bestuursgebouw bleek al spoedig te klein. Een tekening van DOW dd. 20-VI-1936 betreft een uitbreiding aan de westzijde ten behoeve van het postkantoor. Inwendig aangegeven ruimtes voor de verschillende posthandelingen. Het is aannemelijk dat deze westelijke vleugel in 1936-1937 tot stand is gekomen. Het postkantoor moest na enkele jaren ook weer verdwijnen. In 1951 was het gebouw niet langer in staat het bevolkingsregister en de burgerlijke stand te huisvesten.

"In het bestuurskantoor bleef het passen en meten. Vreemde combinaties van diensten zag men soms in één vertrek tezaam. Op een gegeven moment was een deel van het domeinkantoor de openbare leeszaal. Op een ander tijdstip huisde de accountantsdienst in een hoek van de kamer, waar de rechterlijke macht zetelde. Toen de invoering van de Eilandenregeling in 1951 de bestuursdecentralisatie had mogelijk gemaakt, ontruimde gezaghebber Kwartsz de pasanggrahan en dit gebouw, hetwelk in 1942 als officierscantine en -verblijf was neergezet en na de tweede wereldoorlog als gouvernementslogeergebouw had gediend, kreeg zijn derde bestemming: het werd, na verbouwd te zijn, betrokken door de gezaghebber en gedeputeerden op woensdag 25 februari 1953, waarna de andere bestuurs- en eilandsdiensten volgden. De zuidelijke vleugel, waar de afdeling Financiën zetelt, werd bijgebouwd. Het oude bestuurskantoor van 1936 bleef gereserveerd voor de landsdiensten en de rechterlijke macht." [Hartog 1953, p.345-346]

De bouw is niet geheel volgens de ontwerptekeningen verlopen. De aanvankelijk geplande galerij aan de achterzijde (N) is nimmer uitgevoerd [vriendelijke mededeling Hubert Maduro]. Het gebouw is verscheidene keren uitgebreid. Vlak voor de tweede wereldoorlog werd aan de noordoost-zijde een vleugel bijgebouwd; deze valt buiten de bescherming vanwege de monumentenverordening. Ook de latere uitbreidingen en doorbraken vallen buiten de bescherming.

NB. De vensters en deuren zijn recentelijk vernieuwd. Voor een deel betreft het hier machinaal vervaardigde paneeldeuren van plaathout. Deze vallen buiten de bescherming. Tegen de voorgevel bevonden zich boven de toegangen eenvoudige luifels van beton. Deze bevonden zich aan de linkerzijde (postkantoor) boven elk van de twee toegangen, alsmede boven de hoofdtoegang in het middendeel (rechtbank) en boven de toegang tot het gezaghebberskantoor. Voor de hoofdtoegang is recent een classicistische portiek op vier paar gekoppelde kolommen geplaatst. Deze valt nadrukkelijk buiten de bescherming. De brandtrap tegen de achtergevel van de middenbouw en de wijzigingen aan het nabijgelegen venster, vallen buiten de bescherming.

Schelpstraat #36-#38

Het aan het eind van de 19de eeuw gebouwde woonhuis als KUNUKUHUIS (nr. 38) in traditioneel ambachtelijke bouwstijl tot stand gekomen, en het in de eerste helft van de 20ste eeuw tot stand gekomen KOOPMANHUIS (nr. 36), vormen een twee-eenheid.
De beide huizen staan op een ERF met een BREUKSTENEN ERFAFSCHEIDING. Het kunukuhuis staat met de nok evenwijdig aan de Schelpstraat.

De oostgevel van het kunukuhuis is in een latere fase benut bij de bouw van de westgevel van het aangrenzende koopmanshuis. Dit in de eerste helft van de 20ste eeuw tot stand gekomen huis staat met de nok haaks op de Schelpstraat. De voorgevels liggen in elkaars verlengde en staan in de rooilijn van de Schelpstraat. De westelijke erfscheiding grenst aan het perceel van Schelpstraat 40 dat deel uitmaakt van het tegenwoordig geheten 'Ecury-complex'. Aan de oostzijde van het koopmanshuis bevindt zich thans een open terrein. Naar men aanneemt stonden hier voorheen ook twee koopmanshuizen.
Het perceel bevindt zich op een schuin naar de Schelpstraat aflopende rotsbodem.
Voor het egaliseren hiervan ten behoeve van de bouw van de huizen zijn breukstenen, gebroken dakpannen, stukken hout e.d. gebruikt. Beide panden bevinden zich in ermbarmelijke staat. Alle kappen, de verdieping- en zoldervloeren en de voorgevel van het kunukuhuis zijn verdwenen. De bouwmuren worden gestut. Op foto's uit 1989 is te zien dat het kunukuhuis op dat moment gedekt was met oranje Hollandse pannen. Het zadeldak van de keuken was gedekt met grijze en oranje Hollandse pannen. De open galerij tegen de noordgalerij was gedekt met Hollandse pannen. Het schilddak van het koopmanshuis was op dat moment gedekt met oranje kruispannen. De nok en de kepers daarvan waren gedekt met grijze nok- en keperpannen en vorsten. De eerste verdieping van het koopmanshuis werd aan de buitenzijde ontsloten door een houten steektrap die het balkon aan de voorzijde van het koopmanshuis verbond met het voorterras van het kunukuhuis.

Bouwheer van beide panden was Abelardo Henriquez (10 maart 1875 - 6 februari 1956), kleermaker, eigenaar van schepen, handelaar en afkomstig uit Curaçao. Hij was getrouwd met Dominica Silda Figaroa. Deze Abelardo liet ook de twee inmiddels gesloopte koopmanshuizen ten oosten van het hier te beschrijven koopmanshuis op nr. 36 bouwen. Eén koopmanshuis moest worden gesloopt voor de aanleg van de Emmastraat, het tweede om een nieuw huis te bouwen. De nog bestaande kunukuhuis en koopmanshuis werden geërfd door Abelardo Henriquez. Op 17 april 1997 werden de twee huizen door de familie Henriquez verkocht aan de Stichting Monumentenfonds Aruba. De beide panden heetten tijdens het leven van Abelardo junior in de volksmond 'La Casa de la Municipalidad'.

Weststraat Z/N

Een in 1908 tot stand gekomen Kunuku-huis, was thans in stedelijke context gelegen op de noordwest-hoek van de kruising van de Caya Betico Croes en de Waterweg. Aan de zijde van de Caya Betico Croes bevindt zich boven de linkerdeur een aanduiding in stucwerk: '1908 no.97' (wrs). Het woonhuis is nagenoeg oost-west georiënteerd.

Naar alle waarschijnlijkheid is de kern van dit huis in 1860 gebouwd door een fransman. In 1908 is dit huis aangekocht door de heer Richard Johannes Eman van der Biest wie getrouwd was met Johanna Catharina van der Biest-Oduber. Zij is de dochter van de heer Jan van der Biest-Croes, voormalig directeur van de goudmijn op Aruba.
Binnen de muren van dit prachtig en uniek Kunuku-huis werden zes kinderen grootgebracht. Frederica van der Biest-Eman, één van de kinderen van Richard Eman trouwde met zijn volle neef, John Gerard Eman, de oprichter van de eerste financiele instantie van Aruba, Aruba Bank N.V.

Dit huis is erg waardevol voor het Land daar het vier dakkapellen heeft.
Het gebouw is in augustus 2000 verhuisd van de Caya Betico Croes naar Weststraat z/n en middels restauratie opgeleverd in november 2001.

Wilhelminastraat #8

Een in de periode 1922-1925 tot stand gekomen Arubaans/ Caraïbisch HERENHUIS met ERFSCHEIDING bestaande uit hek en tuinmuur en in oorsprong geheel vrijstaand gelegen op een perceel aan de Wilhelminastraat, Schoolstraat en Oranjestraat, mogelijk naar een ontwerp van de Arubaanse bouwmeester Me(r)dardo 'Dada' Picus, die mogelijk ook de uitvoering van de bouw op zich heeft genomen en mogelijk ook als aannemer is opgetreden. De hoofdtoegang is gelegen aan de noordzijde (Wilhelminastraat). Het gebouw bevatte de artsenpraktijk en het woonhuis van dr. Eloy Arends. Deze liet het huis bouwen in verband met zijn huwelijk met Maria Monica Laclé. Destijds werd binnen welgestelde families op Aruba pas getrouwd als de man zijn bruid op de trouwdag een compleet ingericht huis kon aanbieden. De leden van de familie Arends woonden al sinds de tweede helft van de achttiende eeuw op Aruba en behoorden als succesvolle zakenlieden tot de notabelen van het eiland. Eloy, die in Amsterdam medicijnen had gestudeerd en in 1920 de eerste gouvernementsarts op Aruba werd, bleef in professioneel opzicht dus niet binnen de familietraditie. Wel in sociaal opzicht, want menige festiviteit onder Arubaanse notabelen heeft zich in het huis aan de Wilhelminastraat afgespeeld. Het was letterlijk een open huis, waarvan de verschillende ruimtes door vouwwanden eenvoudig met elkaar verbonden konden worden. Dr. Eloy Arends overleed in 1960. Zijn zoon Jesus Eloy Maria Arends bleef in het huis wonen, maar verhuurde het later als restaurant. In 1986 verkocht hij het gebouw aan het Land Aruba, omdat het onderhoud niet meer was op te brengen. Hij bedong daarbij dat het huis gerestaureerd zou worden. Het huis raakte echter in verval en na een brand, waarbij de kap onherstelbaar werd beschadigd bleef er slechts een ruïne over.

NB. De restauratie van het Eloy Arends-gebouw werd de eerste grote restauratie waarbij het Monumentenbureau, de Monumentenraad en de Stichting Monumentenfonds als organisatorisch kader optraden. De restauratie ging in maart 1997 van start op basis van een plan van het architectenbureau Plan D-2. Architect Earon Matthew, met medewerking van Bureau Arcotec (Anthony Rosenstand) maakte een ontwerp dat voorzag in restauratie van het exterieur van het Arendsgebouw en van het nabijgelegen eveneens monumentale 'Colombia Hotel', dat in een even slechte conditie verkeerde. Tussen beide kleurrijke restauraties werd een nieuw verbindend gebouw ontworpen in een sobere hedendaagse vormgeving. Het geheel kreeg de functie van stadhuis van Oranjestad, hetgeen inhoudt dat er representatieve ruimtes kwamen voor de huwelijksvoltrekkingen en dat het Bureau Burgerlijke Stand en het Bevolkingsregister er zouden worden gevestigd. Door de eisen die deze functieverandering met zich meebracht is het oorspronkelijke interieur van het Arendsgebouw, voor zover daar nog iets van resteerde, ingrijpend gewijzigd. Men heeft getracht met bouwkundige opnames de situatie van voor de restauratie te documenteren. Het verbindend gebouw valt buiten de bescherming vanwege de monumentenverordening.

Zoutmanstraat #13/#15 Hotel Colombia

Een in 1918 tot stand gekomen GEBOUW (de functie-aanduiding is onderwerp van studie) met restanten van WATERBAK en stenen MUUR op de perceelsgrens; het geheel gelegen op de hoek van de Zoutmanstraat (nr. 13-15) en de Oranjestraat (ongd.). De detaillering is onder meer beïnvloed door het neo-classicisme. Mogelijk stond de oorspronkelijke functie van het gebouw in verband met de grote stroom Arubaanse arbeidsmigranten in 1916-1920. De contracten werden op Aruba bij Venezolaanse overheidsambtenaren gesloten. Deze verbleven mogelijk in het gebouw. In 1919 begon L. J.M. >Nadi= Henriquez een openlucht-bioscoop in het westelijke en onbebouwde deel van het perceel. In December 1920 ruilde Henriquez de bioscoop met Eduard de Veer voor diens pianola. Mogelijk fungeerde het gebouw tevens als consulaat van Venezuela, alsmede als consulswoning. Nog in 1922 bevond zich in de tuin de openlucht-bioscoop annex (muziek)theater van Eduard de Veer en was het gebouw zelf in gebruik als Pension Aruba (met voornamelijk Venezolaanse handelaren als verblijvende gasten). Omstreeks 1925 werd het gebouw aangekocht door dr. Eloy Arends. In 1953 bood het gebouw onderdak aan de Drukkerij Excelsior en aan de burelen van het Venezolaanse consulaat. Later stond het gebouw bekend als >Hotel Colombia=, naar verluidt het eerste Arubaanse hotel. {Hartog 1953, afb.22, p.208; J.A. Pietersz., >De Arubaanse Arbeidsmigratie 1890-1930, p.69; vriendelijke mededelingen Nationaal Historisch Archief/Hernandez}.

Na de hotelperiode bood het gebouw zoals gezegd huisvesting aan de drukkerij Excelsior en aan het restaurant The Wine Cellar. Jesus Eloy Maria Arends, zoon van dr. Eloy verkocht het perceel in 1986 aan het land Aruba, onder voorwaarde dat tot restauratie zou worden overgegaan. In de loop der jaren raakte het gebouw in steeds slechter conditie en na een brand, waarbij de kap onherstelbaar werd beschadigd, restte nog slechts een ruïne. In 1997 nam de toegezegde restauratie een aanvang. Het gebouw werd samen met het voormalige woonhuis van dr. Eloy Arends verenigd tot het nieuwe stadhuis van Oranjestad (zie ook omschrijving Arendsgebouw {Wilhelminastraat 8}).
Destijds had men vanaf de zuidzijde uitzicht op zee.

NB. De restauratie werd uitgevoerd naar een ontwerp van het architectenbureau Plan D-2. Architect Earon Matthew maakte, met medewerking van Bureau Arcotec (Anthony Rosenstand) een ontwerp dat voorzag in de restauratie van Hotel Colombia en het in even slechte toestand verkerende Arendsgebouw. Tussen deze twee gebouwen werd een sober, in glas en beton uitgevoerd, verbindende nieuwbouw ontworpen. Het gehele complex zal huisvesting bieden aan het Bureau Burgerlijke Stand en het Bevolkingsregister en biedt tevens een representatieve ruimte voor huwelijksvoltrekkingen. Op grond van het met deze nieuwe functie samenhangende programma van eisen veranderde het interieur van het gebouw, voorzover daar nog iets van over was.

Het Eloy Arends Complex
Achtergrond Informatie van de geschiedenis van de panden Eloy Arendshuis annex Hotel Colombia

Het Arendsgebouw is een van de fraaiste Caraïibische herenhuizen in Oranjestad en is gelegen te Wilhelminastraat 8. Dit pand is gebouwd door wijlen doktor Jacobo Eloy Maria (Loy) Arends, (19 april 1893-22 januari 1960), Arubaans medicus, die na voltooiing van zijn studie in Amsterdam, gouvernementsarts en huisarts op Aruba is geweest. Tevens was hij de eerste Arubaan die benoemd is tot lid van de Raad van Advies. Het Arendshuis staat op perceel groot 1545 m2 en is een typisch voorbeeld van een Arubaans herenhuis.

De leden van de familie Arends woonden al sinds de tweede helft van de achttiende eeuw op Aruba en behoorden als succesvolle zakenmensen tot de notabelen van het eiland. Dr. J.E.M. Arends was getrouwd met Maria Monica Laclé (4 mei 1900-11 april 1956). Zij was de dochter van Adriaan Laclé, waarna Adriaan Laclé Blvd. is genoemd. Tijdens hun verloving in 1922 werd begonnen met de bouw van het Arendshuis, welke afgebouwd is in 1925. In die jaren was het de traditie op Aruba dat de man eerst een huis diende te hebben gebouwd voordat men in het huwelijksbootje kon stappen. Monica zijn toekomstige echtgenote mocht het huis niet zien, dus het was haar verboden om zelfs in de buurt te komen. De zussen van dokter J.E.M. Arends hadden gedurende de huwelijksreis het huis geheel gemeubileerd. Na terugkomst van hun huwelijksreis was dit dus het eerste moment dat Monica haar huis zag. In sociaal opzicht heeft menig festiviteit van Arubaanse notabelen zich in het huis te Wilhelminastraat afgespeeld. Het was letterlijk een open huis, waarvan verschillende ruimtes door vouwwanden gemakkelijk met elkaar verbonden konden worden. Dr. J.E.M. Arends had in het Arendshuis zijn woonhuis, dokterskliniek en botica.

Het Arendshuis is na overlijden van dr. J.E.M. Arends, in 1960, eigendom geworden van zijn zoon dr. Jesus Eloy Maria Arends, tandarts, die hierin zijn tandartskliniek en laboratorium had. Behalve als woonhuis is het Arendshuis ook verhuurd geweest aan Oriental Restaurant en daarna was het ook eens het verkiezingcentrum van de partij M.E.P. In 1986 verkocht Jesus Eloy Maria Arends het gebouw aan het land Aruba omdat het onderhoud niet meer viel op te brengen. Hij bedong echter dat het huis gerestaureerd zou worden. Het huis bleef enige jaren leeg en raakte steeds meer in verval. Na een brand werd dit de huisvesting voor de dakloze drugsverslaafden (chollers), als laaste bewoners voordat de restauratie van start ging in 1997.

Het Hotel Colombia is een pand bestaande uit twee bouwlagen en staat op een perceel groot 1010 m2. Het ligt op de kruising van de Zoutmanstraat en Oranjestraat. Het is gebouwd in 1918 en was eigendom van dhr. Nadie Henriquez en was voor die tijd een van de mooiste gebouwen in Oranjestad met zijn balkon en pilaren . Rond de jaren 1925 is dit gebouw gekocht door dr. J.E.M. Arends.

Als eerste bestemming had dit gebouw de functie als consulaat van Venezuela en tevens woonhuis van de Consul. Hierna werd dit gebouw bekend als het Hotel Colombia, welke naar verluidt het eerste hotel van Aruba is. Andere bestemmingen die het benedengedeelte van het gebouw heeft gehad zijn Drukkerij Excelsior en als laatste The Wine Cellar. In de loop der jaren na de verkoop aan het Land Aruba in 1988 raakte dit pand eveneens in verval. Het werd tevens de huisvesting van de dakloze drugsverslaafden en na een brand, waarbij de kap onherstelbaar beschadigd werd, restte nog slechts een ruïne.

Het open stuk terrein tussen het Arends pand en het pand Hotel Colombia was de eerste openlucht theater.

Beide gebouwen zijn sedert 30 juni 1999 van de Stichting Monumentenfonds. De restauratie van beide panden, onder begeleiding en coördinatie van het Monumenten bureau, is van start gegaan op 17 februari 1997 en succesvol opgeleverd op 3 april 1998. Beide monumentale panden met hiertussen een nieuwbouw huisvesten de Dienst Burgerlijke Stand en Bevolkingsregister. In het Arends gebouw zullen trouwpartijen plaatsvinden in representatieve ruimtes, in het Hotel Colombia kan men terecht voor identiteitsbewijzen. Tussen deze twee monumentale panden is een nieuwbouw geconstrueerd uitgaande van de restauratiefilosofie gehandhaafd door ICOMOS (International Counsul of Monuments). In de nieuwbouw kan men dus terecht voor paspoorten, bevolkingsuitreksels, etc.

Sedert 1998 is dit complex gedoopt tot het Stadhuis van Aruba.

Monumentenbureau Aruba
Oficina di Monumento Aruba

MONUMENTENBUREAU ARUBA

Schelpstraat #36-#38
Oranjestad
Aruba

Phone: (297) 583-5938
Fax: (297) 583-5004